

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ МОЛОДІЖНОЇ МУЗИЧНОЇ СУБКУЛЬТУРИ У ДУХОВНОМУ ВИХОВАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Рассмотрено одно из педагогических условий использования молодежной музыкальной субкультуры в воспитании духовности старшеклассников – включение разнообразных форм внеклассной воспитательной работы, основанных на принципе единства педагогического руководства с развитием активности, самостоятельности и инициативы учащихся.

It was considered the insertion of various educational forms in out-of-school activities based on the principle of unity of pedagogical management with the development of pupil's activity, self-dependence and initiative as one of pedagogical conditions using in spiritual senior pupils' education of youth musical subculture.

Реформування освіти в Україні, що носить характер зорієнтованості процесу навчання і виховання на особистість учня сучасної школи, потребує включення у педагогічну діяльність оновлених методів та форм роботи, котрі б

використовувалися з урахуванням потреб та запитів школярів. Особливої актуальності проблема оптимального підбору форм набуває в процесі виховної роботи з учнями старших класів, оскільки саме в юнацькому віці найактивніше відбувається формування особистості: її світогляду, духовного розвитку в цілому.

Оскільки провідними потребами юнацького віку вважають потребу в спілкуванні з однолітками та потребу в самовираженні особистості, при виборі форм виховної роботи зі старшокласниками необхідно акцентувати увагу на таких, що надають можливість учням реалізувати ці потреби. На думку психологів, прагнення до реалізації названих потреб яскраво спостерігається у створенні та споживанні молодіжної субкультури (і особливо музичної субкультури), ставлення вчителів до якої традиційно має негативний характер.

Спираючись на виховні функції молодіжної музичної субкультури, що сприяють духовному розвитку старшокласників [1], треба відзначити доцільність її використання у виховному процесі. У той же час необхідно обирати такі форми роботи, в котрих було б можливе поєднання матеріалу молодіжної музичної субкультури з активністю учнів, їх вільним спілкуванням, можливістю набувати нових знань та вмій, формувати власний світогляд.

У літературі, що висвітлює педагогічні здобутки сучасності, можна зустріти різноманітні рекомендації щодо використання тієї чи іншої форми виховної роботи, що спирається на матеріал молодіжної музичної субкультури.

Взагалі треба зазначити, що питання позитивного впливу музичного мистецтва на розвиток духовності особистості неодноразово порушувалося у педагогічній літературі. Відомий музикант і педагог Д.Б.Кабалевський у своїх працях наголошує на тому, що всі форми музичних занять зі школярами повинні бути направлені на їхній духовний розвиток: „...навіть найлаконічніша розповідь про музику може (і повинна) допомагати їх пізнанню світа, формуванню їх світогляду, вихованню їх моральності”[2].

З цією думкою згодні автори посібника „Основи естетичного виховання”, наголошуючи на найбільшій дієвості таких форм виховної роботи, як семінари, що розраховані на активну участь слухачів в обговоренні актуальних питань з галузі музичного мистецтва, та музична дискотека, котра сприяє розвитку художніх смаків, естетичних орієнтацій і взагалі світогляду учнів, створює в шкільному колективі особливу атмосферу музичної культури, розвиває та поглиблює рівень музичного сприйняття [3].

Ефективними формами виховання, що сприяють духовному розвитку старшокласників, а зокрема формуванню таких якостей особистості, як критичне мислення, емоційна стриманість, повага до думки опонента, вміння знаходити творчий підхід при вирішенні проблемних ситуацій, є диспут та дискусія. На нашу думку, ці форми виховної роботи є найбільш актуальними для старшокласників, оскільки надають учням можливість висловити власну точку зору (що є досить важливим у даному віці), а вчителю – дещо скоригувати хиткі світоглядні позиції вихованців. Тематика таких заходів може торкатися не тільки питань музичної субкультури молоді, а й у цілому психологічних, соціальних, моральних проблем юнацтва. З цього приводу ми вважаємо доречною думку психолога Ф.Райса, що завдання вчителя полягає не в читанні моралей та вдовбуванні прописних істин, а в стимулюванні духовного розвитку юнака, формуванні у вільних дискусіях самостійних суджень, думок про життєво важливі проблеми [5].

На думку вчених (І.С.Кон, А.В.Мудрик), період ранньої юності відрізняється проявом різноманітних творчих потенцій особистості. Оскільки шкільна навчальна програма суворо регламентована, юнацька творчість повніше й яскравіше виявляється поза класом, де вона може зберігати вільні ігрові форми. Мистецтво вчителя полягає у тому, щоб своєчасно розпізнати сферу творчої спрямованості старшокласника і стимулювати її розвиток в бажаному

напрямку. Така цілеспрямована робота вихователя наштовхує учня на розвиток творчих здібностей не тільки в сфері мистецтва, а й налаштовує на вибір творчого підходу при плануванні власного життєвого шляху.

Так, Е.О.Помиткін пропонує власну методику проведення Свята творчості, котра допомагає розкрити творчий потенціал учнів і надає можливість підвищувати рівень духовного розвитку школярів [4]. На наш погляд, головна мета такого заходу – створити невимушену психологічну атмосферу, в котрій учні змогли б без хвилювань та сором'язливості продемонструвати свої творчі здобутки (навіть не досить високого рівня майстерності), отримати в цілому позитивну оцінку власної творчої діяльності.

Психолог також стверджує, що для розширення світогляду школярів, активізації творчих мрій доцільно залучити їх до вивчення загальнолюдських надбань, орієнтирів у сфері культури, мистецтва, науки за допомогою цілеспрямованих екскурсій, зустрічей зі справжніми митцями, відвідувань концертів, спектаклів, цікавих лекцій тощо.

Зрозуміло, що у вихованні духовності старшокласників можливе використання лише окремих творів молодіжної музики, тобто таких, що мають виховний потенціал за своїм змістом. З іншого боку, постає проблема: як відгородити юнаків від творів, що сприяють формуванню негативних поглядів, переконань, і в подальшому – антисоціальної поведінки. Для того, щоб учні самостійно розумілися на естетичній цінності того чи іншого музичного твору, необхідно цілеспрямовано формувати музичні естетичні смаки старшокласників. Н.Д.Саркітов вважає, що уведення загальнотеоретичного курсу з вивчення та аналізу естетичних, соціальних та психологічних передумов виникнення та розвитку всіх жанрів, течій та стилів як сучасної академічної, так і легкої, особливо поп-музики, сприяє формуванню естетичних смаків школярів, їхньому оволодінню вміннями адекватно оцінювати молодіжну

музику [6]. Ми цілком згодні з доцільністю використання такої форми виховної роботи, оскільки „навчитися розуміти, глибоко відчувати і правильно оцінювати мистецтво можна лише у спілкуванні з ним, знайомлячись з його історією, поширюючи сферу власних знань...” [7].

Ми вважаємо, що виховання духовності старшокласників на матеріалі молодіжної музичної субкультури буде більш ефективним, якщо використовувати всі вищезазначені форми виховної роботи в єдиному комплексі позакласних заходів. Така форма виховної роботи може носити назву музичного клубу. Основним принципом роботи клубу повинно стати самоврядування учнів, що є міцним засобом формування суспільної активності школярів, виховання почуття дисциплінованості й відповідальності, каталізатором розкриття їх творчого потенціалу. Старшокласники можуть проявляти ініціативу у будь-якій діяльності по організації роботи клубу: висловлювати побажання щодо планування його роботи, обираючи форми і тематику заходів, підготовлювати та проводити ці заходи тощо.

Цілком зрозуміло, що самостійну, творчу особистість формує тільки самостійна, творча діяльність, побудована на основі самоврядування. Саме така форма виховної позакласної роботи, як музичний клуб, на нашу думку, є найефективнішою у процесі духовного розвитку старшокласників, тому що, включаючи в себе різноманітні за характером та змістом форми виховної роботи, сприяє прояву самостійності школярів, виявленню та розвитку їх творчого потенціалу, формуванню суспільної активності, а тематика і зміст заходів надають можливість вирішити деякі актуальні проблеми сучасної молоді, допомагають зрозуміти власне „Я” юнаків, спонукають до пошуку власного життєвого шляху тощо.

Отже, включення у виховний процес різноманітних форм позакласної роботи, що ґрунтуються на принципі поєднання педагогічного керівництва з розвитком активності, самостійності та ініціативи вихованців, вважаємо

однією з педагогічних умов використання молодіжної музичної субкультури у вихованні духовності старшокласників.

Література

1. Долгая Н. В. Виховні функції молодіжної музичної субкультури в становленні духовності старшокласника // Педагогіка вищої та середньої школи. – Кривий Ріг: КДПУ, 2002. – Вип.. 4. – С. 304-312.
2. Кабалевский Д. Б. Воспитание ума и сердца: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
3. Основы эстетического воспитания: Пособие для учителя / Под ред. Н. А. Кушаева. – М.: Просвещение, 1986. – 240 с.
4. Помиткін Е. О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти. – К.: ІЗМН, 1996. – 164 с.
5. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб: Изд-во «Питер», 2000. – 624 с.
6. Саркитов Н. Д. Беседы о популярной музыке в средней школе // Воспитание музыкой: Из опыта работы / Сост. Т.Е.Вендерова, И.В.Пигарева. – М.: Просвещение, 1991. – С. 173-193.
7. Эстетическая культура советского человека / Под ред. М.С.Кагана. – М.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1976. – 168с.